

PM
2010-06-10 Dnr 384-3482-10 Nf

Naturvårdsverkets bedömning rörande organiserad bärplockning

Av 2 kap. regeringsformen framgår att alla ska ha tillgång till naturen enligt allemansrätten. I allemansrätten ingår att man bland annat fritt får plocka bär, svamp och blommor på annans mark. Även organiserad bärplockning är tillåten så länge det sker utan annan skada eller besvär för markägaren.

Frågorna kring bärplockning kopplat till allemansrätten har de senaste åren ökat. Organiserad bärplockning på annans mark är i nuläget inte reglerad i lag och vägledande domar saknas. Detta medför att det inte med säkerhet går att uttala sig om vad som gäller i dagsläget. I det följande ges dock en fingervisning om hur Naturvårdsverket resonerar i frågan utifrån nu tillgängliga bedömningsgrunder.

Konflikter och missnöje kring allemansrätten rör ofta exempelvis nedskräpning och terrängskörning. Naturvårdsverket vill betona att sådana överträdelser inte utgör övertramp av allemansrätten i sig. De regleras istället av särskild lagstiftning, bl.a. miljöbalken, brottsbalken och terrängkörningslagen.

Organiserade aktiviteter i naturen

Organiserat friluftsliv, exempelvis kommersiell bärplockning och naturturism, är möjligt tack vare allemansrätten. Allemansrätten är dock knuten till den enskilde individen, inte till grupper. Därför har arrangörer av organiserade aktiviteter i naturen ett särskilt ansvar. De omfattas bland annat av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kapitlet i miljöbalken som är till för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller andra besvär.

Den som arrangerar organiserade aktiviteter på annans mark, t.ex. bärplockning, tävlingar, naturturism etc., har enligt miljöbalkens 2 kapitel skyldighet att:

- skaffa god kunskap om allemansrätten,
- informera deltagarna om allemansrättens stora fördelar men också det ansvar som följer med den,

- genomföra skydds- och försiktighetsåtgärder för att undvika skador och andra besvär,
- välja lämplig plats för verksamheten för bästa genomförande och för att förebygga risken för skador och andra besvär,
- vid risk för väsentlig ändring på naturmiljön göra en anmälan om samråd hos för naturområdet ansvarig tillsynsmyndighet (länsstyrelse eller kommun), enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Vägledande dom för turism på annans mark

Allemansrätten kan användas kommersiellt och av många personer samtidigt, vilket en dom i Högsta Domstolen från 1996 visar (NJA 1996 s. 495). Domen ger vägledning om hur allemansrätten ska tolkas vid kommersiell användning av annans mark för turism och även när det gäller organiserad och kommersiell bärplockning. Så länge verksamheten inte ger skador på naturen eller besvär för markägaren får arrangören använda marken på allemansrättslig grund.

Samråd med länsstyrelse eller kommun krävs

Ibland finns det risk för att de sammantagna effekterna av organiserad bärplockning kan förändra eller påtagligt påverka naturmiljön. Föreligger risk för sådan påverkan krävs enligt 12 kap. 6 § miljöbalken samråd med länsstyrelsen eller kommunen innan verksamheten påbörjas. Arrangören bör också samråda med berörd markägare.

Möjligen kan arrangören behöva förebygga skador på naturmiljön. Om detta inte är möjligt kan verksamheten förbjudas av länsstyrelsen eller kommunen. Om en verksamhet orsakar skada kan en arrangör bli skyldig att betala skadestånd till markägaren.

Särskilda regler i skyddad natur

För att bevara viktiga natur- och kulturvärden i skyddade områden, som exempelvis nationalparker och naturreservat, finns särskilda bestämmelser, s.k. föreskrifter. Föreskrifterna kan innebära att allemansrätten är begränsad, men ibland också utökad. Föreskrifterna kan se olika ut från område till område och gäller lika för alla.

För Naturvårdsverket

Eva Thörnelöf

Anna von Sydow